

Izdevums Nr. 77
2018. gada janvāris



Latvijas elektroenerģijas
cenu vairāk ietekmēs faktori Skandināvijā

Gada izskaņā
elektroenerģijas cenas
Baltijā samazinājušās

Janvāra pirmajās
nedēļās rekordaugsta ūdens pietece Daugavā

OIK izmaiņas no 1. janvāra

Izvērtē elektrotīkla
pieslēguma jaudu un samazini kopējās
izmaksas par elektrību!

Elektrum Energoefektivitātes
centrs – vieta, kur **Elektrum** klientiem
iespēja attīstīt kompetences

Latvijas elektroenerģijas cenu vairāk ietekmēs faktori Skandināvijā

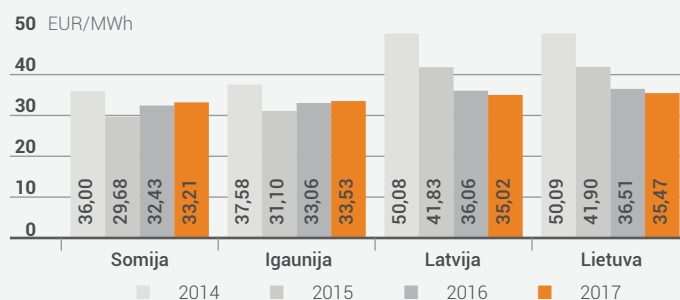
ULDIS MUCINIEKS,
Elektroenerģijas pārdošanas direktors, AS „Latvenergo”

Aizvadīto gadu laikā Latvija ir piedzīvojusi strauju elektroenerģijas cenu kritumu. Laikā no 2014. līdz 2017. gadam vidējā elektrības cena *Nord Pool* biržā ir kritusies par 30 %, ļaujot samazināt galalietotāju izmaksas. Noslēdzot 2017. gadu, Latvijas elektroenerģijas cenas ir kļuvušas ļoti tuvas Skandināvijas, piemēram, Somijas elektroenerģijas cenām, savā ziņā simboliski noslēdzot cenu izlīdzināšanās periodu reģionā.

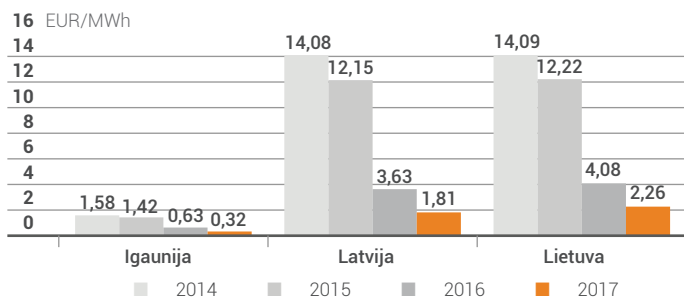
Cenu izlīdzināšanās ar Skandināviju stiprina Latvijas konkurētspēju

2017. gadā elektroenerģijas cenas Latvijā samazinājās, turpinot iepriekšējo gadu tendenci. Cenu kritums aizvadītajos gados galvenokārt ir bijis saistīts ar starpsavienojumu tīkla attīstību reģionā, kas mūs ir iekļāvuši Skandināvijas kopējā elektroenerģijas tirgū un veicinājuši cenu izlīdzināšanos reģionā. Pēdējais no starpsavienojumiem – *NordBalt* kabelis starp Lietuvu un Zviedriju – tika atvērts 2016. gada pavasarī, nodrošinot, ka patlaban mūsu elektroenerģijas cenas jau ir līdzvērtīgas un konkurētspējīgas ar elektroenerģijas cenām Somijā, ar kuru Baltijas valstu reģions ir savienots visciešāk. Salīdzinot,

ja 2015. gadā atšķirība starp Somijas un Latvijas elektroenerģijas cenām bija aptuveni 40 %, tad 2017. gadā šī starpība ir sarukusi līdz 5 %. Latvijas tautsaimniecībai tas ir devis pozitīvu pienesumu, palielinot to energointensīvo uzņēmumu konkurētspēju, kuriem elektroenerģija ir būtisks ražošanas resurss.



1. att. Vidējās elektrības cenas *Nord Pool* biržā 2014–2017.



2. att. Baltijas valstu elektrības cenu starpība ar Somiju

Vai cenu kritums būs mūžīgs?

Iepriekšējo gadu tendences var radīt maldīgu priekšstatu, ka elektroenerģijas cenas biržā katru gadu konstanti samazinās un tā tam vajadzētu turpināties. Tomēr ir jānosver, ka 2014.–2017. gada tendenci noteica starpsavienojumu tīkla attīstība, veicinot mūsu cenu izlīdzināšanos ar Skandināvijas reģionu. Savukārt šobrīd, kad šis līmenis jau ir teju vai sasniegts, ir jāpārskatās, ka Latvijas elektroenerģijas ikgadējā cenu dinamika var iegūt savādāku raksturu un svārstīties līdz kopējām elektroenerģijas cenām Skandināvijā. To labi ilustrē vēl vienas Baltijas valsts – Igaunijas – piemērs, kura jau pirms 2014. gada bija cieši savienota ar Somijas tirgu. Ja Latvijā esam pieraduši redzēt ikgadējus cenu samazinājumus, tad Igaunijas tirgū 2017. gads bija otrais gads ar pieaugošām elektroenerģijas cenām, ilustrējot, ka tām biržā ir dinamisks raksturs un tās var piedzīvot gan kritumus, gan arī kāpumus, ko ir vienmēr ir svarīgi paturēt prātā tiem lietotājiem, kuri apsver vai jau ir izvēlējušies elektroenerģijas iegādi par biržas cenām.

Gada izskaņā elektroenerģijas cenas Baltijā samazinājušās

JURĢIS KALNIŅŠ,

tirgotājs, Tirdzniecības daļa, AS „Latvenergo”

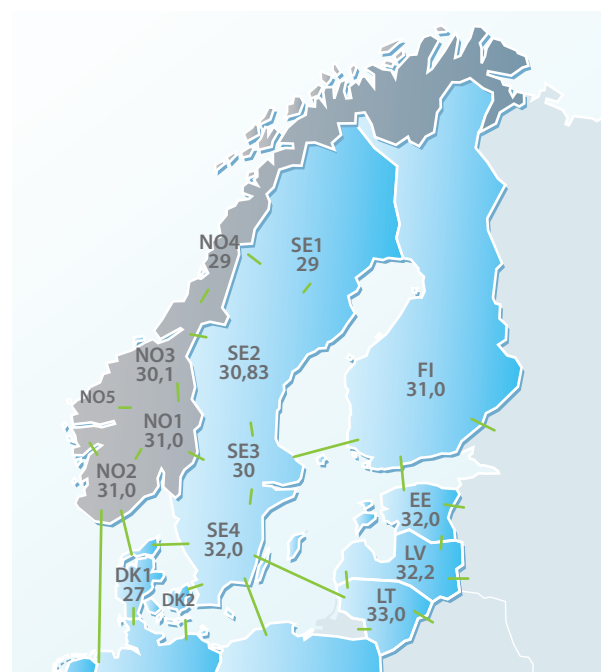
- Decembrī Latvijas elektroenerģijas spot cena Nord Pool biržas tirdzniecības apgabalā samazinājusies par 7 % līdz 32,26 EUR/MWh;
- Daugavas HES rekordaugsta izstrāde 2017. gadā;
- elektroenerģijas izstrāde Latvijā 2017. gadā pieaugusi par 18 % līdz 7,3 TWh.

Elektroenerģijas cenas decembrī piedzīvojušas kritumu attiecībā pret novembri – Latvijā elektroenerģijas cena samazinājusies 7 % apmērā līdz 32,26 EUR/MWh, Igaunijā 5 % kritums līdz 32,02 EUR/MWh, bet Lietuvā ievērojamākais kritums 9 % apmērā, tomēr cena visaugstākā starp Baltijas valstīm – 33,06 EUR/MWh. Arī cenu svārstības kopumā bijušas mērenākas nekā iepriekšējos mēnešos norādītās, decembrī atsevišķās stundās kā zemāko cenu fiksējot 4,12 EUR/MWh, bet augstākajai cenai sniedzoties līdz 77,81 EUR/MWh.

Pārējos Nord Pool apgabalos cenu virzības tendence bijusi līdzīga, cenām aizvadītajā mēnesī samazinoties. Skandināvijā vidējā elektroenerģijas cena samazinājusies līdz 30,19 EUR/MWh, un samazinājusies arī reģiona cenu starpība ar Latviju (2,07 EUR/MWh) un Lietuvu (2,87 EUR/MWh), tomēr cenu starpība ar Igauniju palielinājusies līdz 1,83 EUR/MWh.

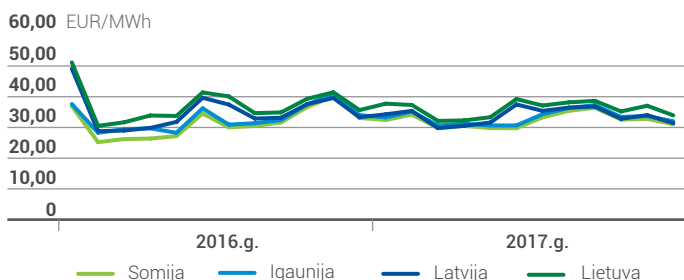
Cenu pazemināšanās decembrī lielākoties attiecināma uz salīdzinoši garo brīvdienų periodu gada noslēgumā, kad pieprasījums pēc elektroenerģijas no lietotāju puses samazinās. Tāpat arī Skandināvijā saglabājas augsts nokrišņu apjoms, Norvēģijas Meteoroloģiskajam institūtam vēstot, ka valstī nokrišņu apjoms decembrī bijis 20 % virs normas. Baltijas reģionā īslaicīgi novērojām atslēgumus NordBalt un EstLink starpsavienojumos, un arī LitPol starpsavienojumā mēneša gaitā tika ierobežota elektroenerģijas pārvades kapacitāte.

Arī citviet Eiropā Ziemassvētku un Jaungada periods veicinājis elektroenerģijas patēriņa cenu samazināšanos. Ievērojami cenakritumi fiksēti, piemēram, Ungārijā (–38 %, 38,12 EUR/MWh) un South Pool biržas tirdzniecības apgabalā (–30 %, 42,43 EUR/MWh), bet mērenāki kritumi bija vērojami Francijā (–15 %, 54,48 EUR/MWh), Šveicē (–9 %, 60,30 EUR/MWh), Nīderlandē (–6 %, 54,03 EUR/MWh) un citviet Eiropā.

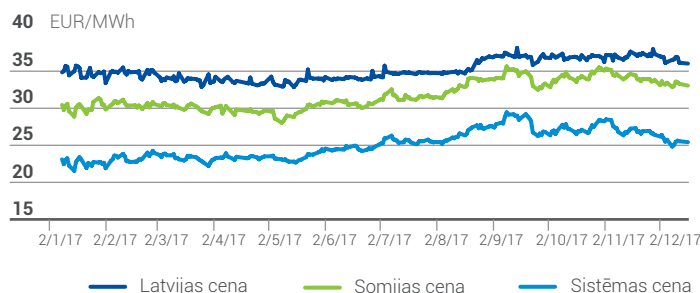


2. att. Elektroenerģijas tirgus cena 2017. gada decembrī Skandināvijas un Baltijas tirgū (EUR/MWh) (avots: Nord Pool)

Gada griezumā vidējā elektroenerģijas cena visstraujāk samazinājusies Latvijā – par 4 % pret 2016. gada vidējo cenu līdz 34,68 EUR/MWh. Lietuvā savukārt nepilnu 4 % kritums līdz 35,13 EUR/MWh, bet Igaunijā cena pieaugusi līdz 33,20 EUR/MWh. Pret 2015. gada cenām arī lielākais kritums tieši Latvijā – par 17 %, Lietuvā kritums 16 % apmērā, bet Igaunijā – 7 %.



1. att. Elektroenerģijas cenas Nord Pool biržā (avots: Nord Pool)



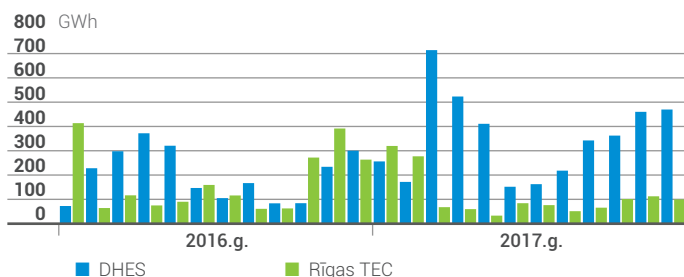
3. att. 2018. gada elektroenerģijas forward cenas biržā (avots: Nasdaq OMX)

Tuvāko periodu nākotnes kontrakti uzrāda pieaugumu

Arī nākotnes kontraktu (*forward*) cenu līmeņi aizvadītā gada noslēdzošajā mēnesī pazeminājušies. Latvijas 2018. gada nākotnes kontrakta slēgšanas datumā cena pazeminājās par 3 % pret novembra beigu cenu, sasniedzot 36,03 EUR/MWh, un vidēji decembrī cena šim kontraktam bija par 11 % zemāka nekā novembrī. 2018. gada pirmā ceturkšņa kontrakta slēgšanas cena savukārt pazeminājās 2 % apmērā līdz 33,06 EUR/MWh, bet vidēji cenas kotējās par 13 % zemāk nekā novembrī. Janvāra mēneša kontraktam vispieticīgākais kritums – 1 % apmērā līdz 40,7 EUR/MWh cenu līmenim.

Skandināvijā cenu līmenis 2018. gada kontraktam samazinājies 4 % apmērā līdz 25,43 EUR/MWh gada izskaņā, bet pirmā ceturkšņa un janvāra kontraktu cena samazinājusies 1 % apmērā līdz attiecīgi 31,95 EUR/MWh un 33,90 EUR/MWh.

Forward tirgū kā galvenie cenu virzības faktori jāmin naftas un ogļu cenu pieaugums, kā arī mēneša izskaņā novērotais CO₂ kvotu cenu kāpums.

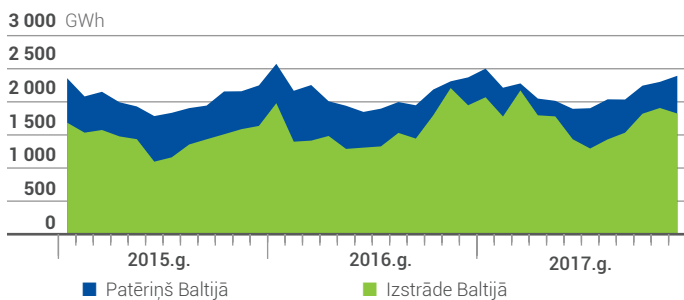


4. att. DHES un Rīgas TEC saražotā elektroenerģija

Daugavas HES izstrādes apjoms turpina pieaugt

Kopumā decembrī elektroenerģijas patēriņš palielinājies, Baltijas valstīs tas bijis 2,4 TWh. Starp valstīm patēriņš Lietuvā un Igaunijā pieaudzis par 4 % līdz attiecīgi 947 GWh Lietuvā un 787 GWh Igaunijā. Latvijā savukārt 3 % kāpums līdz 659 GWh, kas arī līdzvērtīgs 2016. gada decembra rādītājiem, un tuvi rādītāji bijuši arī Lietuvā un Igaunijā.

Izstrādes apjoms savukārt uzrādījis atšķirīgu attīstību valstu starpā – Latvijā piedzīvots minimāls kritums līdz 719 GWh, bet Igaunijā kritums 10 % apmērā līdz 860 GWh, taču Lietuvā pieaugums 7 % apmērā līdz 244 GWh. Baltijas valstīs kopumā izstrādes apjoms samazinājies 4 % apmērā līdz 1,8 TWh.



5. att. Elektroenerģijas ģenerācija Baltijā pa mēnešiem (avots: PSO)

Līdz ar joprojām salīdzinoši augsto nokrišņu apjomu un aktīvo Daugavas HES operatīvo darbību nedaudz samazinājies Rīgas TEC izstrādes apjoms – līdz 100 GWh, bet Daugavas HES izstrāde palielinājusies par 2 % līdz 470 GWh. Šāds apjoms ir ievērojams cēlonis rādītājam decembrim, jo iepriekšējo piecu gadu vidējā izstrādes vērtība sasniedza 217 GWh, un tie ir vien 46 % no vērtības, kas tika sasniegta 2017. gada decembrī.



Tālrūnis 80200400

Gada ietvaros Daugavas HES izstrāde sasniegusi iespaidīgu 4,2 TWh apjomu, tas ir par 75 % augstāks rādītājs nekā 2016. gadā sasniegtais, kā arī lielākais izstrādes apjoms pēdējo 5 gadu laikā.

Negatīva ražošanas un patēriņa bilance starp valstīm novērojama vienīgi Lietuvā, kur saražoti vien 26 % attiecībā pret patērēto apjomu. Latvija un Igaunija savukārt uzrādījušas pozitīvu izstrādes un patēriņa bilanci, abās valstīs saražojot par 9 % vairāk elektroenerģijas nekā patērēt. Pieprasījuma un piedāvājuma izmaiņas veicinājušas importētās elektroenerģijas apjoma pieaugumu – 45 % apmērā līdz 571 GWh, un tādējādi ar kopējo reģionālo ražošanas apjomu izdevies segt 76 % no kopējā reģionālā patērētā elektroenerģijas apjoma.

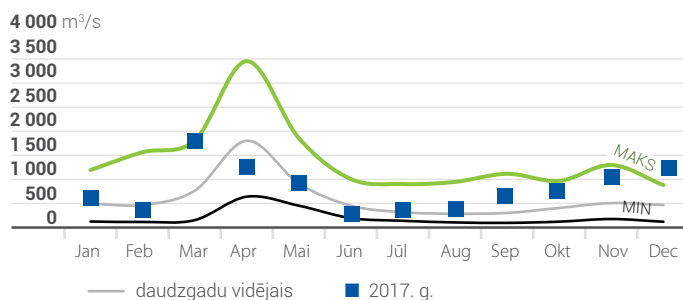
2017. gads bijis bagātīgs saražotās elektroenerģijas apjoma ziņā, Baltijas valstīm kopumā saražojot 20,8 TWh elektroenerģijas, kas ir par 9 % vairāk nekā 2016. gadā un par 19 % vairāk nekā 2015. gadā. Starp valstīm Latvijā izstrādes apjoms pieaudzis visstraujāk – par 18 % līdz 7,3 TWh, Igaunijā 8 % kāpums līdz 11 TWh, bet Lietuvā 7 % kritums līdz 2,5 TWh.

Patēriņa apjoms savukārt palielinājies vien par nedaudz vairāk nekā 1 % līdz 25,8 TWh Baltijas valstīs kopumā. Lietuvā – 2 % pieaugums līdz 10,3 TWh, Igaunijā 1 % kāpums līdz 8,3 TWh, bet Latvijā patēriņš saglabājies 7,2 TWh apmērā. Latvijā izstrādes apjoms pirmo reizi pēdējo 4 gadu laikā pārsniedzis patēriņa apjomu, saražojot par 1 % vairāk elektroenerģijas nekā patērēt.

Igaunijā saražots par 33 % vairāk nekā patērēts, bet Lietuvā patēriņa apjoms būtiski pārsniedza saražoto. Baltijas valstīs kopumā saražoti 81% no elektroenerģijas patēriņa, tādējādi nepieciešamo importētās elektroenerģijas apjomu samazinot par 21 %.

Ūdens pieteces apjoms decembrī sasniedz vēsturiski augstāko rādītāju

Decembrī joprojām saglabājies salīdzinoši augsts nokrišņu apjoms, un tas veidojis arī ievērojamu ūdens pieteces apjomu – vidēji 1149 m³/s. Šis ir vēsturiski augstākais sasniegtais ūdens pieteces apjoms decembra mēnesim, daudzgažu vidējo vērtību (469 m³/s) pārsniedzot vairāk nekā divas reizes, un iepriekšējais maksimālais vidējais ūdens pieteces apjoms decembrī tika fiksēts 881 m³/s apjomā.



6. att. Vidējā ūdens pietece Daugavā

Gada izskaņā būtisks kāpums CO₂ kvotu cenām

Arī decembrī naftas cenas turpinājušas augšupeju – *brent* jēlnaftas nākamā mēneša kontrakta cena mēneša izskaņā paaugstinājusies par 5 %, sasniedzot 66,87 USD/bbl. Vidēji gan cenas kotējušās augstāk par 2 % attiecībā pret novembri. Decembrī arī pirmo reizi kopš 2015. gada vidus kontrakta cena pārsniedzusi 65 USD/bbl atzīmi, maksimālo vērtību sasniedzot pie 67,02 USD/bbl atzīmes. Decembris iesākās ar skaidrību par OPEC naftas ieguves ierobežošanas plāna pagarināšanu vismaz līdz 2018. gada jūnijam – tas tirgū veicināja pamatu domāt, ka piedāvājuma un pieprasījuma attiecība varētu turpināt uzlaboties, joprojām gan valdot diskusijām par to, vai nav sagaidāms jaunais ASV slānekļa naftas izstrādes pieauguma vilnis. Tāpat arī cenas kāpumu veicināja *Forties Pipeline* naftas cauruļvada atslēgums mēneša otrajā pusē.

Pēc krituma novembra mēnesī arī ogļu cenas (*API2 Front Month*) gada izskaņā uzrādījušas augšupeju – slēgšanas cena pieaugusi par 3 %, sasniedzot 95,75 USD/t, bet vidēji cenas kotējušās par 2 % augstāk nekā novembrī. Arī ogļu cenas mēneša laikā uzrādījušas jaunu augstāko vērtību kopš 2012. gada – 96 USD/t. Eiropas ogļu tirgus līdz ar salīdzinoši nokrišņiem bagātu periodu joprojām ir diezgan pasīvs, tomēr cenu pieaugumu sekmējušas globālākas tendences – konkrētāk, pieprasījuma pieaugums Āzijas un Klusā okeāna reģionā, kā vienu no galvenajiem iemesliem minot Ķīnu, kur mazināti ierobežojumi ogļu importam.

CO₂ kvotu cena gada izskaņā uzrādījusi ievērojamu pieaugumu pret novembra slēgšanas cenu – 8 % kāpumu līdz 8,14 EUR/t. Vidējā cena gan mēneša laikā margināli pieauga līdz 7,60 EUR/t. Cenas pieaugums novērots tieši mēneša izskaņā, kad 2017. gada ietvaros noslēdzās publisko kvotu izsoles, bet joprojām saglabājās ražotāji ar interesi par kvotu iegādi 2017. gadā radīto emisiju segšanai.

Janvāra pirmajās nedēļās rekordaugsta ūdens pietece Daugavā

ELVIJS AVENĪTIS,

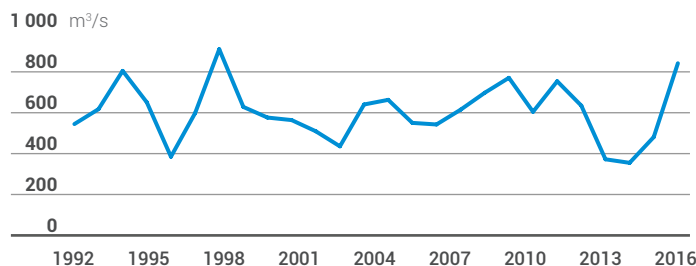
Tirdzniecības daļas Finanšu instrumentu portfeļa vadītājs,
AS „Latvenergo”

Pēc augstas ūdens pieteces 2017. gadā, kad tā vidēji sasniedza 842 m³/s, jeb augstāko līmeni kopš 1998. gada, arī 2018. gads iesācies ar neraksturīgi lielu ūdens pieteces līmeni Daugavas baseinā – janvāra pirmajās deviņās dienās ūdens pieteces apjoms bija vidēji 1 778 m³/s, kopumā svārstoties no 1 377 m³/s līdz 2 023 m³/s, kas vairāk nekā trīs reizes pārsniedz pēdējo 25 gadu vidējo ūdens pieteces daudzumu janvārī.

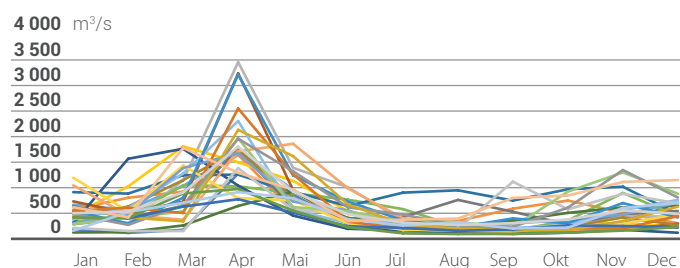
Pieteci šobrīd zināmā mērā sekmē salīdzinoši augsta gaisa temperatūra, tā neļauj ūdenim Daugavas baseinā sasalt. Lai arī meteoroloģiskās prognozes svārstās un janvāra otrajā pusē tiek sagaidīts aukstāks laiks, jau šobrīd ir skaidrs – ja atlikušajās janvāra dienās turpināsies siltie laikapstākļi un pietece saglabās savu esošo līmeni, tad vidējā janvāra ūdens pietece 2018. gadā var sasniegt vēsturiski augstāko rādītāju pēdējo 25 gadu laikā (dati ir pieejami kopš 1992. gada).

Lielais ūdens pieteces daudzums tiešā veidā sekmējis arī DHES saražotās elektroenerģijas daudzumu, kas janvāra pirmajās 9 dienās veido 212 GWh jeb 80 % no kopējā Latvijas izstrādes daudzuma attiecīgajā periodā. Lielāko daļu laika noslogoti bija visi pieejamie DHES agregāti, ražojot elektroenerģiju visu diennakti. Lielā DHES izstrāde samazinājusi pieprasījumu pēc RTEC izstrādes, taču efektīvās koģenerācijas stacijas tāpat šajās dienās spējušas saražot 12 GWh. Tādējādi Latvija janvāra pirmajās 9 dienās kopumā izstrādājusi par 41 % vairāk elektroenerģijas nekā patērējusi, eksportējot pavisam neto 76 GWh elektroenerģijas uz kaimiņvalstīm.

Liels izstrādes daudzums HES veicina arī zemākas elektroenerģijas cenas – vidējā cena janvāra pirmajās deviņās dienās bija 30,84 EUR/MWh jeb par 12 % mazāk nekā 2017. gada janvārī. Statistikas dati rāda, ka starp ūdens pieteces daudzumu Latvijā un Skandināvijā stipra korelācija nav novērota, un janvāra pirmajās 9 dienās Skandināvijā ūdens daudzums bijis sezonai raksturīgās normas robežās.



1. att. Vidējā ūdens pietece gadā



2. att. Ūdens pietece 1992–2017

Tādējādi Latvijas elektroenerģijas cenas pietuvojušās Skandināvijas cenām – piemēram, vidējā cenu starpība starp Latviju un Somiju samazinājusies no 1,85 EUR/MWh aizvadītā gada janvārī līdz 0,41 EUR/MWh šī gada janvāra sākumā. Jāņem gan vērā, ka ziemas sezonā elektroenerģijas pieprasījums visā reģionā ir salīdzinoši augsts, tādēļ lielāka elektroenerģijas cenu lejupslīde ir ierobežota.

OIK izmaiņas no 1. janvāra

No 2018. gada 1. janvāra obligātā iepirkuma komponentes (OIK) maksājums būs sadalīts divās daļās – atbilstoši elektroenerģijas patēriņam un pieprasītajai pieslēguma jaudai. Vienlaikus Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija (SPRK) ir apstiprinājusi no 2018. gada 1. janvāra OIK vidējā maksājuma samazinājumu, tādējādi par vairāk nekā centu par kilovattstundu (kWh) samazināsies maksa par elektroenerģiju.

Šāds risinājums maksājuma samazinājumam ir panākts, jo šī gada augustā AS „Latvenergo” brīvprātīgi pieteicās atbalsta samazināšanai Rīgas termoelektrostacijām, pretī saņemot vienreizēju kompensāciju. Šajā darījumā valsts līdz 2028. gadam ietaupa nākotnes izmaksas 262 miljonu eiro apmērā. Tādējādi no 2018. gada 1. janvāra ir iespējams samazināt vidējo obligātā iepirkuma komponenti viena eiro apmērā par megavattstundu – no 26,70 eiro uz 25,79 eiro.

Izmaiņas no 2018. gada 1. janvāra nosaka, ka OIK maksājums turpmāk būs sadalīts divās daļās:

- mainīgā daļa (OIK) būs atkarīga no patērētās elektroenerģijas;
- fiksētā daļa (jaudas komponente) – no sprieguma pakāpes un pieslēguma tehniskajiem parametriem.

Līdzšinējā kārtībā paredzēja, ka OIK maksā atbilstoši patērētajam elektroenerģijas daudzumam.

Pēc OIK izmaiņām ieguvēji būs lietotāji, kuri efektīvi izmanto savas pieslēguma jaudas. Energointensīvie uzņēmumi, kuri līdz šim patērēja daudz elektroenerģijas un arī daudz maksāja par OIK, iegūs visvairāk, jo elektroenerģijas

cenas samazinājums nozīmē jebkuras produkcijas ražošanas pašizmaksas samazināšanos. Lai pārliecinātos par OIK izmaiņām uzņēmumam, aicinām izmantot AS „Enerģijas publiskais tirgotājs” mājaslapā izvietoto kalkulatoru: <http://www.eptirgotajs.lv/oik-kalkulators/>.

Savukārt, ja pēc aprēķiniem kalkulatorā nolemsiet mainīt pieslēguma jaudas lielumu, to visātrāk un ērtāk var izdarīt AS „Sadales tīkls” portālā <https://www.e-st.lv/lv/business/>.

Arī mājāsaimniecību norēķinos OIK piemērotais mehānisms turpmāk būs sadalīts divās daļās: mainīgajā un fiksētajā daļā. Lielākajai daļai no mājāsaimniecībām elektrības rēķini kļūs mazāki (piemēram, mājāsaimniecībai ar 1 fāzes pieslēgumu un vidējo elektroenerģijas patēriņu 100 kWh ikmēneša rēķini samazināsies par 20 centiem). Pieslēgumiem ar efektīvi izmantotu slodzi OIK samazinājums būs straujāks.

Šobrīd Eiropas Savienībā visaugstākās OIK izmaksas ir Vācijā un Dānijā, tur šīs maksājums sasniedzis 6,8 centus par kWh; salīdzinoši pie mums tie no 2018. gada būs mazāk nekā 2,6 centi par kWh.

ZINĀŠANAI:

No 2018. gada 1. janvāra stājas spēkā jauns maksājuma apjoms par obligātā iepirkuma un jaudas komponentēm, ko ir apstiprinājusi SPRK.

Izmaiņas obligātā iepirkuma komponentes aprēķina kārtībā nosaka Saeima 2016. gada 23. novembrī apstiprinātie grozījumi Elektroenerģijas tirgus likumā. Tie paredz mainīt OIK finansēšanas modeli, kas ļaus mazināt ražošanas uzņēmumu OIK maksājumus, būtiski palielinot to konkurētspēju, lai rūpniecības uzņēmumi savu darbību varētu attīstīt Latvijā.

Izvērtē elektrotīkla pieslēguma jaudu un samazini kopējās izmaksas par elektrību!

Sagatavots AS „Sadales tīkls”

Optimālas pieslēguma jaudas izvēle ir iespēja samazināt savas izmaksas par sadales sistēmas pakalpojumiem un obligātā iepirkuma komponenti. Kopš šā gada 1. janvāra ir stājušās spēkā izmaiņas Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas apstiprinātās obligātā iepirkuma komponentes (OIK) galalietotājiem un arī tās apmērs lielā mērā ir atkarīgs no klientu objektos esošās elektrotīkla pieslēguma jaudas. Līdzīgi kā maksājumu par sistēmas pakalpojumiem, arī kopējo maksājumu par OIK veidos divas daļas: mainīgā daļa (OIK) būs atkarīga no patērētās elektroenerģijas, bet fiksētā daļa (jaudas komponente) – no sprieguma pakāpes un pieslēguma tehniskajiem parametriem. Lai salīdzinātu OIK apmēru pirms un pēc izmaiņām, AS „Enerģijas publiskais tirgotājs” mājaslapā www.eptirgotajs.lv ir pieejams ērts un vienkārši lietojams informatīvs rīks – OIK kalkulators.

Izmaksas par sadales sistēmas pakalpojumiem un OIK ietekmē gan elektroenerģijas patēriņš, gan tas, cik efektīvi klienti izmanto savus elektrotīkla pieslēgumus un to jaudu. Efektīva elektrotīkla jaudu lietošana ir iespēja samazināt izdevumus par elektrību. To ir izpratušas gan mājsaimniecības, gan uzņēmumi, tādēļ arī šobrīd klienti turpina rūpīgi izvērtēt nepieciešamo elektrotīkla jaudu. Kopš sistēmas pakalpojumu tarifu apstiprināšanas 2016. gadā AS „Sadales tīkls” kopumā ir saņēmusi 46 tūkst. pieteikumu jaudas samazināšanai, un arī šobrīd ik nedēļu uzņēmums saņem vidēji 160 klientu pieteikumu.

Ikvienu klientam jāizvērtē, vai mājsaimniecībā un uzņēmumā esošā elektrotīkla pieslēguma jauda ir atbilstoša elektroenerģijas lietošanas paradumiem. Jāpārskata elektroiekārtu izmantošanas biežums un ilgums, kā arī elektroiekārtu stāvoklis – vai tās ir energoefektīvas un nav bojātas. Nereti jau vēsturiski pieslēgumam ir pieprasīts elektrotīkla pieslēgums ar jaudas rezervi, bet faktiski tā netiek izmantota, jo ikmēneša maksājums agrāk nebija saistīts ar pieprasītās jaudas apjomu, bet gan norēķini notika pēc faktiski patērētā elektrības daudzuma. Mainot sadales pakalpojumu tarifu struktūru, kā arī ieviešot OIK jaudas komponenti, situācija ir mainījusies. Uzņēmumi, kuriem savos pieslēgumos ir lielas jaudas rezerves, tiek mudināti pārskatīt to nepieciešamību.

Ir uzņēmumi, kas savā darbā izmanto inovatīvas tehnoloģijas, veic iekārtu nomaiņu un modernizāciju, bet aizmirst par pieslēguma jaudas optimizēšanu. Izmantojot energoefektīvas iekārtas un inovatīvas tehnoloģijas, mainās arī faktiski nepieciešamās elektrotīkla pieslēguma jaudas apjoms. AS „Sadales tīkls” iesaka rūpniecām un uzņēmumiem rekonstrukcijas, modernizācijas vai cita veida izmaiņu gadījumā padomāt arī par elektroenerģijas pieslēgumu jaudas iespējamām izmaiņām. Ir gadījumi, kad uzņēmums jau sen varēja nemaksāt par neizmantoto jaudu.

Gadījumos, ja nav iespēju būtiski samazināt pieprasītā pieslēguma jaudu, pastāv dažādi risinājumi, kā pārkārtot ražošanas ciklus, piemēram, elektroenerģiju patērējošās darbības veikt secīgi, nevis vienlaicīgi.

Daudziem uzņēmumiem darba laiks ir tikai astoņas stundas, un darbības procesi tikai dažu brīdi prasa lielu jaudu, piemēram, iekārtu ieslēgšanās brīdī, līdz ar to uzņēmumi var izvērtēt iespējas pārkārtot esošo sistēmu, jo ne jau visām iekārtām ir jāieslēdzas vienlaicīgi – to var darīt pakāpeniski. Pat birojiem, ja visām datoru ieslēgtu vienā laikā, būtu nepieciešama daudz lielāka pieslēguma jauda. Katrs gadījums ir individuāls, taču uzņēmumiem, izvērtējot savu elektrotīkla pieslēguma jaudu un reālo elektrības patēriņu, ir iespējas ietaupīt un nepārmaksāt. AS „Sadales tīkls” iesaka uzņēmumiem ļoti rūpīgi izvērtēt, cik liela elektrotīkla jauda ir nepieciešama, lai varētu pilnvērtīgi strādāt, bet lieki nemaksātu par pieprasītā pieslēguma uzturēšanu. Ar mūsdienu tehnoloģijām var izmērīt *piķa* slodzes un, ņemot tās vērā, uzzināt, kāda būs optimālā vajadzīgā pieslēguma jauda.

Samazināt izmaksas par sadales sistēmas pakalpojumiem un OIK klienti var, arī apvienojot savā īpašumā esošos pieslēgumus un elektroenerģijas skaitītājus. Piemēram, zemnieku saimniecībās, kur ir atsevišķs elektrības pieslēgums mājai, saimniecības ēkai, pagrabam vai garāžai, pieslēgumus var apvienot un uzstādīt vienu kopēju elektroenerģijas skaitītāju. Bet, ja klienti savos objektos elektroenerģiju nelieto vai lieto to ļoti maz, var izvērtēt, vai šajos īpašumos elektroenerģijas piegāde nākotnē viņiem būs nepieciešama.

Izvērtēt faktiski nepieciešamo elektrotīkla pieslēguma jaudu AS „Sadales tīkls” iesaka arī uzņēmumiem, kuri plāno paplašināties un vēlas palielināt esošā elektrotīkla pieslēguma jaudu. Bieži vien, pārrunājot ar klientu un rūpīgi izanalizējot konkrēto situāciju, izrādās, ka jaudu palielināšana nemaz nav nepieciešama vai jauda faktiski ir nepieciešama mazāka, nekā klienti to ir pieprasījis. Piemēram,



klients, iesniedzot pieteikumu jauna elektrotīkla pieslēguma ierīkošanai, pieprasīja 4 MW (megavati) lielu elektrotīkla jaudu, savukārt, kad klients rūpīgi aprēķināja plānoto elektrotīkla noslodzi, atklājās, ka faktiski ir nepieciešams 1,8 MW liels elektrotīkla pieslēgums, līdz ar ko samazinājās pieslēguma ierīkošanas izmaksas. Turklāt, precīzi aprēķinot nepieciešamo elektrotīkla jaudu, klients īsākā laikā var atgūt pieslēguma ierīkošanā ieguldītos līdzekļus, jo klientiem, kuri izbūvē elektrotīkla pieslēgumus ar strāvas lielumu virs 100 A un efektīvi lieto elektrotīkla jaudu, piecus gadus ir iespēja maksāt par sadales pakalpojumu tarifu komponenti, kurai tiek piemērots koeficients 0,5, tādējādi atgūstot pieslēguma ierīkošanā ieguldītos līdzekļus. Vienlaikus samazināsies ikmēneša izdevumi par pastāvīgi nodrošināto elektrotīkla jaudu, kas pieslēgumam ar jaudu 4 MW un 1,8 MW būtiski atšķiras.

Par energoefektivitāti un efektīvu elektrotīkla jaudu izmantošanu var rūpēties arī mājsaimniecības – klienti var vienlaikus ieslēgt elektrisko plīti un gatavot ēst, ielikt mazgāt traukus vai veļu, bet var to darīt arī pakāpeniski – vispirms pagatavot ēst, tad nomazgāt traukus un pašā vakarā ieslēgt veļasmašīnu. Tas būtiski samazinās nepieciešamo elektroenerģijas jaudu. Dažādi ieteikumi efektīvai elektrības lietošanai ir pieejami AS „Sadales tīkls” mājaslapā www.sadalestikls.lv.

Samazināt kopējās izmaksas par elektroenerģiju klienti var ne tikai atsakoties no nevajadzīgās elektrotīkla pieslēguma jaudas, bet arī izvēloties atbilstošāko sadales sistēmas pakalpojumu tarifu plānu vai izdevīgākos elektroenerģijas tirgotāju piedāvājumus.

ŅEM VĒRĀ!

- Nepieciešamā elektrotīkla pieslēguma jauda ir atkarīga no tā, cik un kādas jaudas elektroiekārtas tiek darbinātas vienlaicīgi un kādas elektroiekārtas plānots iegādāties un lietot nākotnē.
- Jo vairāk un jaudīgākas elektroiekārtas tiek lietotas vienlaicīgi, jo lielāka elektrotīkla jauda ir nepieciešama.
- Savā objektā esošo elektrotīkla pieslēguma jaudu var uzzināt, sazinoties ar savu elektroenerģijas tirgotāju, apskatot savstarpējo līgumu ar savu tirgotāju vai sazinoties ar AS „Sadales tīkls” klientu servisu. Esošā pieslēguma fāžu skaits ir norādīts arī uz elektroenerģijas skaitītāja.
- Kā papildrīku nepieciešamās jaudas aprēķināšanai var izmantot AS „Sadales tīkls” mājaslapā www.sadalestikls.lv pieejamo *Slodzes aprēķināšanas kalkulatoru* un *Efektīvās atļautās slodzes kalkulatoru*, kas palīdzēs veikt aprēķinus. Saņemot konsultāciju var, sazinoties ar tirgotāju vai AS „Sadales tīkls”.
- Ja elektrotīkla pieslēguma jauda ir par lielu, jūs varat to samazināt, tādējādi samazinot kopējās izmaksas par elektrību.
- Jaudas samazināšana ir bezmaksas pakalpojums, tomēr lēmums par elektrotīkla jaudas izmaiņām savā īpašumā vai uzņēmumā katram klientam jāpieņem pašam.
- Pieteikumus klienti var iesniegt savam elektroenerģijas tirgotājam vai elektroniski AS „Sadales tīkls” klientu portālā www.e-st.lv. ●

Elektrum Energoefektivitātes centrs – vieta, kur Elektrum klientiem iespēja attīstīt kompetences



VIETA, KUR ATTĪSTĪT KOMPETENCES

SANITA BILZENA,

Pārdošanas atbalsta daļas vadītāja, AS „Latvenergo”

Jau 20 gadus *Elektrum* Energoefektivitātes centrs veido sabiedrībā izpratni par energoefektīvām un videi draudzīgām iemaņām, lai Latvija ik dienas kļūtu skaistāka, videi un cilvēkiem draudzīgāka. Energoefektivitātes veicināšana ir viens no AS „Latvenergo” stratēģiskajiem virzieniem kopš 1997. gada.

Elektrum Energoefektivitātes centra 20 gadu sliekšnis ir sasniegts efektīvā darbībā, jo 2017. gadā organizēti astoņpadsmit bezmaksas izglītojoši pasākumi – deviņi semināri par daudzveidīgu tematiku, piemēram, viedi un aktuāli apgaismes risinājumi, energoefektīva apsilde un ventilācija, ēku energoefektivitāte un renovācijas risinājumi, elektrotransports, atjaunīgie energoresursi u. c., kā arī deviņi dažādi forumi kopā ar centra sadarbības partneriem.

Pērn *Elektrum* klientiem sniegta ne tikai Latvijas pieredze, bet arī starptautisku lektoru kompetence, jo vairākos *Elektrum* Energoefektivitātes centra semināros un forumos uzstājās vieslektori no Austrālijas, Francijas, Šveices un Lietuvas. Piemēram, vieslektors no Austrālijas – uzņēmuma *ERICO* inženiertehnisko projektu daļas vadītājs Fils Džounss (*Phil Jones*) – semināra dalībniekus iepazīstināja ar pasaulē atzītu inovatīvu metodi sarežģītu objektu aizsargāšanai no zibens spārieniem. Pieredzē par energoefektīviem ventilācijas sistēmas risinājumiem daudzdzīvokļu namos, izmantojot rekuperatora sistēmu, kas ļauj atgūt līdz pat 90 % siltumenerģijas no siltā gaisa, dalījās vieslektors Marks Motta (*Marc Motta*) no Francijas. Kā norādīja eksperts, tad rekuperatora sistēmas izmantošana ietaupīs energoresursus, gan sildot gaisu ziemā, gan arī kondicionējot telpā iekļūstošo karsto vasaras gaisu.

Gan šo ārvalstu vieslektoru pieredzes stāstus, gan arī citu ekspertu uzstāšanos ir iespējams noklausīties elektrum.lv/energoefektivitate sadaļā „Semināru arhīvs”, kurā pieejami visi *Elektrum* Energoefektivitātes centra rīkoti semināri kopš 2012. gada, respektīvi, semināru prezentācijas un video materiāls.

Aicinām jūs 2018. gadā izvēlēties sev interesējošas tematikas semināru un to apmeklēt *Elektrum* Energoefektivitātes centrā – Jomas ielā 4, Jūrmalā, iepriekš piesakoties apmeklējumam elektrum.lv/energoefektivitate!



Izglītojoši bezmaksas semināri *Elektrum* klientiem

- 24.01.2018.** Energoefektīvas ēkas
- 21.02.2018.** Energoefektivitātes risinājumi uzņēmumiem
- 21.03.2018.** Atjaunīgie energoresursi un tendences pasaulē
- 25.04.2018.** Energoefektīvs ūdens patēriņš
- 23.05.2018.** Zibens aizsardzība

Semināri notiek *Elektrum*
Energoefektivitātes centrā –
Jomas ielā 4, Jūrmalā.

Aicinām pieteikties apmeklējumam
elektrum.lv/energoefektivitate

Vietu skaits ierobežots!

